

DE MEDISCHE FACULTEIT ROTTERDAM,

Na vijf jaar volwassen?

J. Moll, lustrumrede

15 oktober 1971

Rede

uitgesproken door J. Moll
op 15 oktober 1971 ter gelegenheid
van het eerste lustrum
van de Medische Faculteit Rotterdam

*Altestes bewahrt mit Treue,
Freundlich aufgefasstes Neue,
Heitern Sinn und reine Zwecke:
Nun! man kommt wohl eine Strecke.*

J. W. Goethe.

Hooggewaardeerde toehoorders,

Het is doelmatig, dat men tegenwoordig in vele wetenschappelijke tijdschriften een artikel laat beginnen met een samenvatting van de inhoud. Ik wil me hier bij dit gebruik aansluiten. Ten eerste: ik ga niets zeggen waarvan niet tenminste een aantal onder U zeggen: „dat is al vaak gezegd”. Ten tweede: mijn antwoord op de vraag of onze medische faculteit na vijf jaar volwassen is, is „neen”. De argumenten van dit „neen” kan ik als volgt samenvatten.

Wij weten niet of nauwelijks of we met ons onderwijs op de goede weg zijn. Wij weten niet in hoeverre wij het universitaire wetenschappelijke onderzoek willen sturen en weten ook nog niet hoe dat sturen moet gebeuren. Verder weten we nog volstrekt niet of onze nieuwe faculteitsorganisatie voldoet aan redelijke eisen van doelmatigheid en democratie. Tenslotte weten we niet of er een doelmatige dialoog plaatsvindt tussen faculteit en samenleving, waarbij uit de aard der zaak speciaal het volksgezondheidsaspect van de samenleving naar voren komt. U ziet, dat is een rijtje van onzekerheden dat er wezen mag: onzekerheden die niet passen bij volwassenheid. Wellicht komt bij U de vraag op naar mijn oordeel over de volwassenheid van de andere medische faculteiten, maar deze vraag staat niet op de agenda voor deze vergadering. Toch wil ik met nadruk wijzen op een aantal verschillen tussen onze Rotterdamse faculteit en - zoals dat officieel heet - de zusterfaculteiten. Via een omweg wil ik dit uiteenzetten.

Een faculteit is een organisatie, waarin vele en essentiële functies ener-

zijds niet scherp te definiëren zijn en anderzijds sterk samenhangen. Dat geldt vooral voor de academici betrokken bij onderwijs en onderzoek. De consequentie is, dat men alleen in de praktijk met veel vallen en opstaan tot een goed functionerende organisatie komt. Dat vraagt veel tijd, zodat onze faculteit vooral daardoor nog in een ontwikkelingsfase is, hoewel ook bouwproblemen - dit vooral bij de klinici - en onderwijsproblemen - nog steeds worden docenten met hun eerste jaargang studenten geconfronteerd - er toe bijdragen dat inderdaad nog van een ontwikkelingsfase kan worden gesproken.

Ik weet, dat vooral studenten wel zeggen: hou toch eens op over die opbouwfase. Dit standpunt acht ik onjuist; het berust m.i. daarop, dat de studenten zelden direct geconfronteerd worden met het centrale organisatorische probleem van een jonge faculteit dat ik zoëven trachtte aan te geven.

Belangrijk zijn daarbij vooral de vele nieuwe en onverwachte belastingen. Men dacht mee te doen aan een korte-baan race, gaf daarom het uiterste, maar op driekwart van de finish bleek deze achter de horizon te liggen, achter voorstellen tot ingrijpende wijziging van het onderwijs, voorstellen tot verreikende coördinatie van het onderzoek, de invoering van de wet Veringa, de plannen van Posthumus, de McKinsey procedure en nu, kort geleden, onverwachte financiële beperkingen. De beeldspraak van de finish, die achter de horizon verdween, werkt misschien melodramatisch, maar de geschetste situatie is gewoon waar.

Wie ook na het voorgaande nog niet gelooft in een na vijf jaar nog voortdurende opbouwfase moet ook bedenken, dat een zo snelle en volbelaste start nawerkt; na een voorbereidingstijd van ongeveer een jaar kwamen 160 eerstejaars binnen. In de langzamerhand vrij uitgebreide rapporteringen over nieuwe faculteiten elders komt men iets dergelijks niet tegen. Onlangs nog trof mij, dat de Technische Hogeschool Twente voor een studierichting in de maatschappij-wetenschappen een zeer geleidelijke uitgroei van de studentenaantallen heeft aanbevolen, nl. in 7 jaar stapje voor stapje naar 200 studenten. Momenteel zijn het de klinische docenten, die in een ziekenhuis met nog zeker vier jaar verbouwen en verhuizen onmiddellijk komen te staan tegenover een aantal

studenten, dat internationaal als maximum wordt beschouwd voor een ingespeeld docentencorps, dat beschikt over goede materiële voorzieningen.

Wanneer ik zo de onvolgroeidheid van onze faculteit accentueer, betekent dat natuurlijk niet, dat ik geen oog heb voor het vele, dat in de afgelopen jaren werd tot stand gebracht.

In mijn verdere betoog wil ik de navolgende indeling volgen. Ik wil iets zeggen over: het onderwijs, het onderzoek, de faculteitsorganisatie en de relatie tussen faculteit en samenleving. Dus nu mijn eerste deelonderwerp, het onderwijs.

De medische faculteiten in Nederland worden hevig geconfronteerd met nagenoeg alle op onderwijsgebied denkbare vragen: wat zullen we onderwijzen?; hoe zullen we onderwijzen?; aan hoeveren?; en gedurende welke leeftijdsperiode? Alleen over de vraag naar de leeftijd van de student wordt niet zeer intensief gediscussieerd. Toch heerst ook hier geen stilte. De goed gefundeerde wens naar een „college“-fase tussen v.w.o. en universiteit betekent een wat later beginnen met de medische studie.

Het probleem van de studentenaantallen is hier in Rotterdam van wat andere aard dan aan de andere medische faculteiten omdat we mogen leven met een tevoren vastgelegd aantal binnenkomende eerstejaars. Toch kan ik de gasten van elders verzekeren, dat de vraag naar het meest wenselijke aantal studenten hier evenzeer leeft als elders. De complexiteit van het probleem wordt duidelijk, wanneer ik opsom, dat we bij de vraag naar de factoren, welke de studentenaantallen beïnvloeden, vier - laat ik ze noemen - „gerechtvaardigde“ factoren kunnen onderscheiden. Deze factoren zijn niet specifiek voor het universitaire of geneeskundige onderwijs. Laat ik deze factoren eerst kort omschrijven en ze dan met wat uitvoeriger commentaar nogmaals langs lopen.

I - de vraag naar onderwijs; moet men ieder, die om een bepaald soort onderwijs vraagt, dit ook kunnen laten volgen?

II - de maatschappelijke behoefte; zal men ernaar streven juist dat aantal mensen voor een bepaalde functie op te leiden, dat in die functie in de maatschappij nodig is?

III - geschiktheid; zal men voor b.v. een conservatorium ook hen accepteren, die zelfs de simpelste melodie niet kunnen nafluiten?

IV - capaciteit; zal men - nu weer een voorbeeld dichterbij huis - zoveel studenten toelaten, dat elke patiënt achtereenvolgens door acht studenten onderzocht moet worden?

Nu onze vier factoren met wat uitvoeriger commentaar. Allereerst weer de vraag naar onderwijs. Deze factor is, zoals alle overige, fluctuerend en - om een modewoord te gebruiken - manipuleerbaar. Het is zeer wel mogelijk, dat de huidige vraag naar universitair medisch onderwijs zich op een - laat ik zeggen - „onzuiver” hoog niveau bevindt. In het gebied van de gezondheidszorg is de situatie deels vergelijkbaar met die bij de sociale wetenschappen, waarover Minister de Brauw zich onlangs als volgt uitte: „Het is te gek, dat bij tweehonderd eerstejaars sociologie aan één der universiteiten er zestig zijn, die naar een sociale academie hadden gewild, maar voor wie daar geen plaats was.” Vergelijkt men de universitair geneeskundige opleiding - met zijn extreem hoog aanbod studenten - met b.v. de verpleegkunde, dan is het niet zo, dat men bij de verpleegkunde geen plaats meer kon krijgen en daarom medicijnen ging studeren. Hier ligt het niet aan een te geringe capaciteit bij de minder langdurige en minder uitgebreide opleiding, maar in wanverhoudingen in maatschappelijke aanzien en salarissen na afloop van de opleidingen. M.i. zal de „onzuiver” hoge vraag moeten dalen door beïnvloeding van de maatschappelijke factoren, die ik noemde, en verder door verbeterde en uitgebreide „overstapmogelijkheden” van de uitgebreidste opleiding, de universitaire, naar minder uitgebreide opleidingen, zoals die voor fysiotherapie, verpleegkunde en analistenopleiding. We kunnen ons hier spiegelen aan de technische opleidingen, waarvoor vergelijkbare gedachten al ver uitgewerkt zijn.

Factor twee, de maatschappelijke vraag. Deze mag principieel m.i. meespreken, maar voordat we beschikken over een grondige analyse van de huidige gezondheidszorg, van haar tekorten en haar doelmatigheid, is deze benadering voor de vraag naar het gewenste studentenaantal niet

goed bruikbaar. Onlangs wijdden de tandartsen in een congres aandacht aan de vergelijkbare vraag voor hun vakgebied. Eén van de conclusies was, dat een verouderde praktijkvoering tot een veel te hoge behoefte aan tandartsen leidt.

De derde factor, - geschiktheid. Hier komen we natuurlijk op de vraag van selectiecriteria. De psychologen staan uiterst aarzelend tegenover de vraag naar bruikbare en billijke selectieprocedures. Toch starten er studenten een geneeskunde-studie die daarvoor na één of twee jaar weinig geschikt lijken. De weg naar een oplossing lijkt mij die naar een minder extreme sociale positie van de arts ten opzichte van andere gezondheidszorgberoepen. Men zal dan bij goede „overstapmogelijkheden” zelfselectie toepassen en kunnen overgaan naar een andere, minder uitgebreide opleiding binnen het gebied van de gezondheidszorg.

Tenslotte - capaciteit. Op korte baan mag en moet deze factor zwaar wegen. Voor de medische opleidingen, die alsmaar voller zijn geworden, heeft dit gelukkig geleid tot de aanvaarding van de gedachte, dat er grenzen zijn waarboven de opleiders zelf met maximale inspanning een acceptabele kwaliteit van de opleiding niet kunnen handhaven. Factoren als patiëntenaantallen en outillage komen daar dan nog bij. Toch mag op de lange baan capaciteit als *op zich zelf staande* factor niet doorslaggevend zijn voor het vaststellen van de studentenaantallen. Uiterst zorgvuldig wegen en regelmatig opnieuw wegen van deze vier factoren is m.i. de enige juiste beleidslijn. Dat men van deze conclusie geen pakkende leuze kan maken, spijt me voor degenen, die daar van houden.

Hierna enkele opmerkingen over: wat zullen wij doceren? en hoe zullen wij doceren?

De vraag „wat?” acht ik binnen het traditionele patroon van de medische studie onoplosbaar. Laat ik mijn eigen vak, de anatomie als voorbeeld nemen, dan is het aantal mensen dat ik tegen de schenen zou kunnen schoppen althans met één verkleind. De anatomen kunnen niet be-

oordelen, hoeveel anatomie gedoceerd moet worden, want hun kennis van de beroepsisen voor b.v. huisartsen, internisten en chirurgen is beperkt. Stelt men de vraag aan - laat ik weer zeggen - huisartsen, internisten, chirurgen dan divergeren de antwoorden zo zeer, dat men er geen bruikbaar gemiddelde uit kan halen. De enige oplossing is m.i., al vroeg in het studieprogramma een differentiatie mogelijk te maken, welke overeenstemt met de toekomstplannen van de student. Overleg tussen b.v. internisten en anatomen kan n.l. tot een verantwoorde conclusie leiden over de vraag naar het anatomie-programma, maar dat is nu de vraag naar een programma, specifiek voor de aspirant-internist. Dat de student op zijn oorspronkelijke keuze moet kunnen terugkomen en dat dit tijdverlies geeft, is duidelijk, maar dit lijkt mij het geringe kwaad vergeleken met het verlies, dat momenteel ontstaat door kennis te laten verwerven die later niet gebruikt wordt, vaak ook niet tot algemeen inzicht bijdraagt en geen vormende waarde heeft. Dit laatste is natuurlijk niet te bewijzen. Toch zou ik niet graag stellingen verdedigen, zoals ik in alle ernst heb horen verdedigen n.l. dat zelfs voor de a.s. tandarts een nauwkeurige kennis van de anatomie van de voet gewenst is op grond van het algemeen inzicht en de vormende waarde, welke van dit onderwijs zou uitgaan.

Nu het „hoe”; hoe willen we doceren?

Hierover kan ik in wezen niets steekhoudends zeggen, omdat we nog niet over voldoende gegevens beschikken.

Ik zou graag het volgende verdedigen. Als we niet weten, welke onderwijsvorm de beste is, moeten we er vele gebruiken en zorgvuldig - met steun van onderwijsdeskundigen - de didactische waarde van de diverse methodes analyseren. Met bijzondere instemming las ik in de laatste Twentse rectorale rede van Prof. Vlugter, onze nieuwe voorzitter van het Algemeen Bestuur, de zinsnede: „onderzoek van het onderwijs, één van de belangrijkste activiteiten van onze hogeschool”. Een probleem, waar we hier en elders nog mee worstelen, is de vraag naar de meest doeltreffende rol van de afdelingen voor onderzoek van het onderwijs in het totaal van onderwijsplanning en uitvoering. De docenten en de afdelingen voor onderwijsresearch hebben te vaak gedacht, dat het initiatief

wel van de andere zijde zou komen. Ik meen bovendien, dat aan docentzijde vaak nog te weinig beseft wordt, dat een onderwijsvorm evenzeer kritisch geanalyseerd dient te worden als een nieuw geneesmiddel of een nieuwe bepalingmethode.

Het tweede onderwerp, waarvoor ik Uw aandacht wil vragen, is dat van het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten. Een belangrijke vraag op dit terrein is: dient de organisatorische versmelting van onderwijs en onderzoek gehandhaafd te worden? Ik wil toelichten, dat mijn antwoord tussen „ja” en „nee” ligt.

De voortgang, die men op een bepaald terrein van onderzoek kan maken, wordt duidelijk geremd door te werken in vele kleine groepen, waarin bovendien voortdurend overgeschakeld moet worden tussen onderwijs- en onderzoek verplichtingen. Een researchgroep kan beneden een bepaalde omvang niet effectief werken. Effectief betekent hier gedeeltelijk: boven een bepaalde minimumsnelheid. Onder deze snelheid wordt het onderzoek of achter de belangrijke ontwikkelingen aanlopen of kruimels verzamelen.

In het licht van het bovenstaande lijkt me het tot ontwikkeling komen van interuniversitaire instituten zonder onderwijstaak of met een beperkte en gespecialiseerde onderwijstaak een juiste ontwikkeling. Interuniversitaire instituten lijken mij een bijzonder gunstige vorm voor extra-universitaire research. Deze organisatievorm biedt momenteel de beste garantie voor openheid en breed-geschakeerde inspraak in het beleid. Verder kan bij deze organisatievorm, interuniversitaire instituten in de directe nabijheid van universiteiten, gemakkelijk overgestapt worden van universiteit naar extra-universitaire research en omgekeerd. Zowel voor een paar uur als voor een paar jaar. Ik zou n.l. met nadruk willen verdedigen, dat universitair onderwijs voor een overwegend deel in handen moet zijn van docenten met researchervaring. Een werkelijk kritische houding ten opzichte van de inhoud van de studieprogramma's - en die willen we toch aankweken - zal de student het beste kunnen leren van docenten, die in eigen onderzoek geleerd en opnieuw geleerd hebben om feiten en concepten kritisch te bezien.

Mijn tweede vraag op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek betreft beperking van de volledige onderzoeksvrijheid. Het lijkt allemaal simpel. Een te grote diversiteit van onderzoeksterreinen veroorzaakt versnippering en er is dan behoefte aan wat men is gaan noemen: wetenschapsbeleid. Toch zijn hier duidelijke haken en ogen. Beleid betekent leiding en leiding betekent beperking van vrijheid. Nadat men het principe van wetenschapsbeleid aanvaard heeft, komt dus de vraag op: wie zullen er aan de touwtjes trekken? Het is wenselijk om een bepaalde koers nauwgezet te kunnen varen, maar nog essentiëler is de vraag, waarheen moet die koers leiden en wie bepaalt die koers?

Er kan geen sprake van zijn, dat de wetenschapsbeoefenaars het wetenschapsbeleid gezellig onder elkaar kunnen uitmaken. "Putting science in its place" schreef onlangs de „New Statesman" boven een hoofdartikel dat begint met de woorden: "Science is too important to be left to the scientists". De Amerikaanse ruimtevaart kost een bedrag in de orde van grootte van 1-1½ x de totale Nederlandse belastingopbrengst. Dit bedrag zou men natuurlijk binnen de wetenschap anders kunnen besteden, bijv. voor onderzoek op het terrein van de volksgezondheid; men zou het ook buiten de wetenschap anders kunnen besteden, bijv. aan ontwikkelings-samenwerking. Ik noem dit niet, omdat ik deze andere bestedingen geprefereerd zou hebben, daar gaat het hier niet om. Ik gebruik het voorbeeld alleen om aan te geven, dat wetenschapsbeleid politiek terrein is. Moet men het daarom aan de politici overlaten? Neen, want de wetenschappers beschikken over een deskundigheid, die bij de politici niet aanwezig is en die in effectieve inspraak tot uitdrukking dient te komen. Mag ik dit met een voorbeeld verduidelijken? In de V.S. zijn onlangs op grond van overwegend politieke beslissingen grote bedragen voor het kankeronderzoek beschikbaar gesteld. Veel wetenschappers zijn van mening, dat door verschillende factoren, die ik hier niet bespreken kan, het rendement van deze hoge investeringen na enkele jaren geducht zal tegenvallen. De onderzoekers zullen dan - ten onrechte - als zondebok beschouwd worden.

Een ander aspect van het wetenschapsbeleid: het dient ook de industriële

research te omvatten. De uitgebreide en ingrijpende maatschappelijke consequenties van de industriële research vragen m.i. hierom. Was-middelen, die we uit bodem en wateren niet kwijtraken en de bedreiging door elektronisch gestuurde raketten met kernwapens zijn wellicht afgezaagde maar daarom niet minder treffende illustraties. Het tegenargument, dat de industrie toch baas in eigen huis mag zijn, gaat m.i. niet op. De industrie is niet meer zelfstandig. Zelfs de absolute leek op economisch terrein behoeft daarover geen twijfel te hebben, als hij de kranteberichten over de financiering van de ontwikkeling van de supersone verkeersvliegtuigen volgt.

Hierna wil ik terugkeren tot de vraag van de vaststelling van het wetenschapsbeleid. Problemen rijzen natuurlijk wanneer de politici en andere vertegenwoordigers van de maatschappij andere wensen hebben dan de wetenschappers. Hierover vindt men in de officiële Nederlandse uitspraken over wetenschapsbeleid vrijwel niets. M.i. kan hier de publieke opinie een rol spelen en dan zal blijken, of de wetenschap een belangrijke taak goed vervuld heeft, n.l. het algemene publiek te informeren over wat er gedaan wordt en waarom. Dat mobilisatie van de publieke opinie effectief kan zijn blijkt uit de recente ontwikkelingen in de V.S., waarbij de militaire research aan de universiteiten aan duidelijke beperkingen werd onderworpen. Daarnaast zijn echter m.i. geformaliseerde overlegkanalen tussen de onderzoekers en de beleidsinstanties en een omschreven medebeslissingrecht van de onderzoekers noodzakelijk. In een bespreking van het N.R.C. symposium van 1970 vond ik de navolgende uitspraak, toegeschreven aan Prof. Böttcher, voorzitter van de „Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid".

„Eerst moet een apparaat voor wetenschapsbeleid op poten worden gezet. Pas daarna kunnen we eens aan democratisering gaan denken". Dit lijkt me een verwerpelijke gedachte.

Effectieve inspraak van wetenschapsbeoefenaars bij het wetenschapsbeleid vraagt om overleg en coördinatie per vakgebied. Dit zal leiden tot een relatief minder sterk accent op beleid per universiteit, maar behoeft

de verheugende tendens tot meer interdisciplinair onderzoek binnen een universiteit of faculteit geenszins te schaden.

Een laatste vraag op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek: is oriëntatie van het onderzoek op actuele maatschappelijke problemen wenselijk? Voorop staat voor mij, dat oriëntatie op actuele maatschappelijke problemen natuurlijk een verplichting van de wetenschap is. Er zijn echter tenminste twee beperkingen. Voor een nieuwe vraag staat niet onmiddellijk het wetenschappelijke antwoordapparaat klaar.

Dat kan niet sneller opgebouwd worden dan met een bepaalde maximumsnelheid, die vooral bepaald wordt door de opleidingsduur van specialisten voor het nieuwe terrein.

De tweede beperking is, dat er een evenwicht gehandhaafd moet worden tussen toegepast onderzoek - en daar gaat het hier veelal om - en fundamenteel onderzoek. Zonder voldoende omvang van de fundamentele research verarmt de toegepaste wetenschap.

Naast deze twee beperkingen van oriëntatie van wetenschap op actuele maatschappelijke problemen nog een meer algemene opmerking over dit onderwerp. Sommige actuele maatschappelijke problemen vragen helemaal niet om wetenschappelijke bestudering maar om politieke beslissingen. Wetenschappelijke studie kan een zoethoudertje zijn. Men kan vele fysici, chemici en biologen laten onderzoeken hoe verontreinigd de Rijn is, dat is niet eens erg duur, maar de Rijn wordt er niet schoner van. Wanneer men in wezen niet bereid is te betalen voor uiterst kostbare, maar wel beschikbare oplossingen, dan kan men het geringe bedrag, dat onderzoek kost, ook beter anders besteden. Ik ben me ervan bewust, dat ik U dit laatste probleem te simplistisch presenteer, maar een zekere orthodoxie en dogmatiek past wellicht, wanneer men in een kerk spreekt.

Voor de organisatorische structuur van onze faculteit wil ik in het nu volgende en voorlaatste deel van deze rede Uw aandacht vragen.

Sinds 1 augustus j.l. is aan onze faculteit de Wet Universitaire Bestuurshervorming, kortweg de wet Veringa, op het z.g. midden- en

basisniveau ingevoerd. Het is te vroeg om een gefundeerd oordeel over de door deze wet gecreëerde bestuursstructuur te geven. Wel is m.i. in onze faculteit al gebleken, dat de directere betrokkenheid van studenten en van het technisch en administratief personeel bij het bestuur van de faculteit een duidelijke verbreding betekent van de discussie over het faculteitsgebeuren. De bestuursuitoefening aan de Nederlandse universiteiten door de groep van hoogleraren en lectoren werd te vaak gekarakteriseerd door een uitspraak, die ik vond in het rapport „Grondslagen voor de uitgroei van de T.H. Twente”. „Bestuurders en hoge ambtenaren zijn qua professe meer ingesteld op handhaven, stabiliseren dan op richting geven aan veranderingsprocessen”. Eén consequentie van de wet Veringa gaat men hier en elders al duidelijk beseffen. Voor de groep van hoogleraren en lectoren kan deze wet, die o.m. de democratisering van het universitaire bestuur beoogt, de democratie bemoeilijken. Als hoogleraren en lectoren leefden we in de meest simpele democratie, die van „one man, one vote”, 73 hoogleraren en lectoren, 73 stemmen. Daarvoor is in de plaats getreden een vertegenwoordigende democratie met in onze faculteitsraad 12 vertegenwoordigers van het wetenschappelijk personeel. Wanneer de hoogleraren en lectoren ernst maken met hun mening, dat zij een onvervangbaar stuk kennis, inzicht en ervaring vertegenwoordigen (en die mening onderschrijf ik) dan moeten er snel overlegorganen tot stand komen tussen de vertegenwoordigers van het wetenschappelijk personeel in de faculteitsraad en hun collegae.

In een zo duidelijk niet-hierarchische organisatie als een universiteit of faculteit is uitgebreid overleg onvermijdelijk, maar men moet dat overleg wel met grote zorgvuldigheid doelmatig organiseren. Dat commissies tegenwoordig - in vage correlatie met de leeftijd van de leden - actiegroep, werkgroep en stuurgroep heten, garandeert nog geen doelmatigheid.

Een probleem, dat bij het vorige aansluit is de verhouding docenten-studenten. Deze heeft enigermate het karakter van conservatieve regeringspartij vs. radikale oppositie. De studenten, die zich over problemen binnen en buiten de universiteiten uitspreken zijn op beide terreinen veranderingsgezinder dan de docenten. Men kan in dit verband de

opmerking horen, dat de studenten, die luid en duidelijk veranderingsgezinde meningen laten horen een minderheid zijn. Accoord, maar hoe kan men luisteren naar hen, die geen mening uitspreken? Bovendien gaat het veelal niet om de vraag, hoeveel mensen er achter een mening staan, maar of men die mening bij onemotionele, rationele benadering juist acht. Uiterst belangrijk voor de rol van studenten in het universitaire gebeuren is de vraag, in hoeverre zij bruikbare voorstellen zullen doen en bereid zijn het taai werk te doen, dat voor bruikbare alternatieven nodig is. De gevaren, welke de relatie tussen de studenten en docenten bedreigen zijn door Chomsky treffend geformuleerd. "Unwillingness of students to do the hard work and the fear of the faculty that their guild structure will be threatened". Een ander citaat wijst in dezelfde richting.

Gras, tot voor kort verbonden aan onderwijsresearch in Utrecht, schreef: „Mijn inziens is de verwachting, dat op korte termijn wezenlijke veranderingen bereikt kunnen worden de oorzaak van het telkens weer in elkaar ploffen van het studentenverzet”.

Een belangrijke detailvraag bij de opbouw van goede overlegorganen, anders gezegd van een organisatie, die èn democratisch èn efficiënt is, is die van kwantitatief en kwalitatief goede informatie. De 1³/₄ miljoen poststukken, die de TH-Delft in het afgelopen jaar verzond, zag de rector aldaar als symptoom van een mogelijke informatievergiftiging. Van groot belang is in dit verband een goed universiteitsblad, dat de problemen leesbaar en juist uiteenzet. Daarover moet in Rotterdam eens grondig gepraat worden, maar uiteindelijk gaat het hier niet om praten maar om schrijven.

Wanneer ik tenslotte probeer iets te zeggen over de relatie tussen medische faculteiten en samenleving, dan is dat wederom een onderwerp met een aantal facetten.

De universiteit behoort te antwoorden op vragen en verzoeken van de samenleving en zij behoort zich ook ongevraagd over maatschappelijke situaties en ontwikkelingen uit te spreken.

Misschien rangschikt U het juist gezegde in de rubriek fraaie uitspraken,

waar men in de praktijk van het leven niets mee kan doen. Laat ik concreter zijn.

Geïnspireerd door de sociale bewogenheid van de eerste na-oorlogse jaren is in de wet als taak van de universiteiten vastgelegd „bevordering van het maatschappelijke verantwoordelijkheidsbesef”. Voor een concrete vertaling kan ik Professor Mr. J. M. Polak citeren, die bij de opening van het academisch jaar in Wageningen zei: „geen docent zal zich mogen onttrekken aan de plicht de ethische en de maatschappelijke consequenties van het hem toevertrouwde terrein van wetenschap ter discussie te stellen”. Een beslissing, waarin men dezelfde gedachte herkent, is onlangs aan de Vrije Universiteit genomen, waar men bij de economie de economische problematiek van de ontwikkelingslanden tot een verplicht vak maakte. Op dat verplicht mag wel even de nadruk vallen. Te vaak wordt een nieuw terrein van onderwijs zo vrijblijvend gepresenteerd, dat het iets voor een enkele hobby-ist lijkt.

Ik zou in dit verband ook willen wijzen op het Studium Generale. Het kan bijdragen tot betrokkenheid bij maatschappelijke problemen en inzicht daarin geven. Bij een herziening van het nu soms overvolle studieprogramma zou ik er zonder aarzeling voor willen pleiten om, althans in een aantal jaren, het volgen van een zelfgekozen deel van het Studium Generale verplicht te stellen. Maar - zoals gezegd - ook de individuele docent heeft een soort studium-generale-taak.

Tenslotte meen ik, dat vragen van binnenlandse en internationale politiek binnen de muren van een universiteit besproken moeten kunnen worden. Dit vloeit direct voort uit de al genoemde taak van de universiteit „bevordering van het maatschappelijke verantwoordelijkheidsbesef”. Hierbij wil ik mij aansluiten bij het betoog - hier in Rotterdam, niet lang geleden - van Seymour Lipset van Harvard University -, dat de universiteit zich nooit als universiteit bij een partijpolitieke visie moet aansluiten. Doet zij dit wel, dan loopt zij gevaar speelbal in de politieke strijd te worden, met alle risico's van dien.

Als discussieforum kan zij een veel nuttiger rol vervullen en wordt niet gemakkelijk tot object van politieke strijd.

Dit alles handelde nog over de universiteit in het algemeen, niet over de relatie medische faculteit-volksgezondheid. Het is vanzelfsprekend, dat een medische faculteit zich bij haar onderwijs en onderzoek o.m. dient te richten naar de eisen van de volksgezondheid. Minder vanzelfsprekend, maar even noodzakelijk lijkt me, dat de medische faculteiten - bij voorkeur gezamenlijk - zich uitspreken over de gezondheidszorg. Zij beschikken op dit terrein over een deskundigheid, die voor een goede beantwoording van de vraag naar de beste vorm van gezondheidszorg niet gemist kan worden. In deze formulering ligt al opgesloten dat bij de beantwoording van de vraag naar de beste vorm van gezondheidszorg m.i. steeds ook niet-medici betrokken zullen zijn, enerzijds o.m. psychologen, vertegenwoordigers van de sociale wetenschappen en economen, anderzijds natuurlijk politici. Hier ligt ongetwijfeld voor de te vormen Universiteit van Rotterdam een uiterst waardevol terrein van samenwerking tussen de huidige N.E.H. en de huidige medische faculteit. Een concrete vraag zou kunnen zijn of niet zowel economische als zuiver medische motieven pleiten voor een blokkeren van de tendens, waarbij de gezondheidszorg in de ziekenhuizen een steeds groter percentage van de totale kosten van de gezondheidszorg gaat uitmaken. Wellicht zou een grotere investering in de z.g. extra-murale gezondheidszorg (o.a. de huisartsgeneeskunde) economisch en medisch gewenst zijn.

Ik besef, dat op het terrein van dit laatste onderwerp mijn recht van spreken gering is, omdat mijn vakgebied geen directe relatie met de gezondheidszorg heeft. Toch is mijn recht van spreken niet nul. Elke Nederlander mag - sterker moet - over deze vragen meedenken en meepraten, willen we de uiterst gevaarlijke „expertokratie” vermijden.

Dames en Heren, op de beeldspraak van volwassenheid en onvolwassenheid ben ik na het begin van mijn uiteenzetting niet teruggekomen. Zij heeft ook alleen gediend om Uw aandacht te richten op de vele nog

onopgeloste problemen, waarmee medische faculteiten, en speciaal ook de onze, geconfronteerd worden. Mogelijk zou U een luchtiger betoog geprefereerd hebben, iets aansluitend bij de zo geslaagde verbredering tussen stad en faculteit, de Open Dag. Mogelijk ook vond U, dat ik een kleiner aantal onderwerpen uitvoeriger had moeten bespreken.

Persoonlijk leek mij een panorama van onze problemen een verantwoorde keuze voor deze bijeenkomst.

Nog een persoonlijk woord. Ik vervul mijn functie van decaan nu 76 dagen. Het is geen eenvoudige taak. Ik houd het voor mogelijk, dat het redelijk afloopt. Echter alleen, wanneer de grote steun van zeer velen onder U voortduurt.

Mag ik vragen mij met hulp en advies, waaronder vooral ook tegenpraak, te blijven bijstaan.